

Laurinská 18, 811 01 Bratislava 1
tel: +421 2 208 501 17, fax: +421 2 208 501 35
e-mail: info@snslp.sk, www.snslp.sk

Odborné stanovisko

podľa § 1 ods. 2 písm. f) zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva (ďalej len „Stredisko“) je zriadené zákonom č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva (ďalej len „zákon o zriadení Strediska“), ktorý o. i. vymedzuje úlohy a činnosť Strediska. Podľa ustanovenia § 1 ods. 2 písm. f) zákona o zriadení Strediska vydáva Stredisko odborné stanoviská vo veciach dodržiavania zásady rovnakého zaobchádzania podľa zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „antidiskriminačný zákon“ alebo „ADZ“), a to z vlastnej iniciatívy alebo na požiadanie fyzických alebo právnických osôb.

Odborné stanovisko Stredisko vydáva z vlastnej iniciatívy ako reakciu na mediálnu správu, ktorá bola zverejnená prostredníctvom portálu dobrenoviny.sk.¹

Z obsahu medializovaných správ

Zverejnený článok sa venuje problematike zákazu vstupu deťom do reštaurácie v súvislosti s iniciatívou nemeckého majiteľa reštaurácie, ktorý po sedemnástej hodine zakázal do svojej reštaurácie vstup deťom mladším ako 14 rokov. Článok tiež uvádza obdobný prípad, v ktorom sa česká reštaurácia rozhodla zakázať vstup osobám mladším ako 18 rokov s odôvodnením, že do „hospody“ deti nemajú chodiť, pretože ponúkajú cigarety, alkohol a mastné jedlá, ktoré sú pre deti nezdravé. Osoby mladšie ako 18 rokov nemajú vstup povolený ani za doprovodu svojich rodičov. Článok ďalej uvádza, že Česká obchodná inšpekcia vyhodnotila predmetný zákaz vstupu ako diskrimináciu, za ktorú zákon udeľuje pokutu až do výšky troch miliónov českých korún. Podľa manažéra reštaurácie ide o konflikt so slobodným podnikaním a reštaurácia odmieta daný zákaz zrušiť. Rovnaký názor prezentuje aj majiteľ nemeckej reštaurácie.

¹ Novým trendom je zákaz vstupu deťom do niektorých reštaurácií. Čo na to Slováci? (21.08.2018; www.dobrenoviny.sk; 18:19, s. ; Dominika Dobrocká).

Právny rozbor

V podmienkach Slovenskej republiky je ochrana spotrebiteľa premietnutá predovšetkým do zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ochrane spotrebiteľa“). V zmysle ust. § 4 ods. 3 zákona o ochrane spotrebiteľa *„Predávajúci je povinný vo vzťahu k spotrebiteľovi dodržiavať zásadu rovnakého zaobchádzania v poskytovaní výrobkov a služieb ustanovenú osobitným predpisom.“* Týmto osobitným predpisom je antidiskriminačný zákon, prostredníctvom ktorého preniká do oblasti súkromného práva zákaz diskriminácie spotrebiteľa.

Podľa dôvodovej správy k zákonu o ochrane spotrebiteľa zo dňa 10.01.2007 *„zákaz diskriminácie je tiež jedným z princípov ochrany spotrebiteľa, znamená rovnaký prístup podnikateľa ku všetkým spotrebiteľom pri poskytovaní výrobkov a služieb. Táto oblasť je veľmi dôležitá, o čom svedčí i tá skutočnosť, že ochrana spotrebiteľa je posilnená existenciou osobitného antidiskriminačného zákona, ktorý rieši spôsoby domáhania sa ochrany spotrebiteľa v prípade, ak sa cíti byť postihnutý takýmto zaobchádzaním.“*

Zákon o ochrane spotrebiteľa žiadnym spôsobom neurčuje, aké konanie je možné považovať za diskrimináciu spotrebiteľa. Pri posudzovaní zákazu vstupu deťom do reštaurácie je preto nevyhnutné aplikovať ustanovenia antidiskriminačného zákona. Aby určité správanie, konanie alebo opomenutie, prípadne určitá situácia alebo prax (ďalej len ako „konanie“) bola porušením zásady rovnakého zaobchádzania, antidiskriminačný zákon ako aj odborná literatúra vyžaduje splnenie určitých podmienok, ktorých splnenie si možno vyvodit' z okolností prípadu, ide o tzv. *prima facie* prípadu. Týmto podmienkami sú forma diskriminácie, oblasť diskriminácie (§ 3) a diskriminačný dôvod (§ 2 ods. 1). V rámci posúdenia porušenia zásady rovnakého zaobchádzania je preto vyššie uvedené konanie potrebné posúdiť z hľadiska kumulatívneho splnenia týchto podmienok.

Podľa ust. § 2a ods. 2 ADZ *„Priama diskriminácia je konanie alebo opomenutie, pri ktorom sa s osobou zaobchádza menej priaznivo, ako sa zaobchádza, zaobchádzalo alebo by sa mohlo zaobchádzať s inou osobou v porovnateľnej situácii.“* Definícia priamej diskriminácie vychádza z ponímania tejto formy diskriminácie ako priameho konania alebo opomenutia (nekonania), spôsobujúceho ničím neodôvodnenú nerovnosť medzi osobami, ktoré sa nachádzajú v porovnateľnej situácii. Priama diskriminácia je spravidla vedomým porušovaním princípu rovnosti a nezriedka býva aj úmyselná. Podstata priamej diskriminácie teda spočíva v tom, že ide o menej priaznivé zaobchádzanie s určitou osobou v porovnaní s inou osobou, pričom sa to deje z niektorých zakázaných dôvodov diskriminácie tzv. chránených dôvodov, ktoré upravuje ust. § 2 ods. 1 ADZ.

Podľa ust. § 2 ods. 1 ADZ *„Dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania spočíva v zákaze diskriminácie z dôvodu pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasy, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, zdravotného postihnutia, veku, sexuálnej orientácie, manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmýšľania, národného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia alebo z dôvodu oznámenia kriminality alebo inej*

protispoločenskej činnosti.“ V prípade Strediskom posudzovaného konania je možné za chránený dôvod označiť vek, ktorý je nerozlučne spätý s charakteristikou dieťaťa.² Základ právneho postavenia dieťaťa sa odvodzuje od ústavného práva – čl. 41 ods. 1 Ústavy SR priznáva okrem ochrany inštitútu manželstva, rodičovstva a rodiny ústavnú ochranu aj deťom a mladistvým. Slovenská ústava zároveň, za ústavou stanovených podmienok, priznáva prednosť niektorých druhov medzinárodných zmlúv, vrátane medzinárodných dohovorov o ľudských právach a slobodách pred zákonmi Slovenskej republiky.³ Medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách, ktorá je súčasťou právneho poriadku Slovenskej republiky a má prednosť pred zákonom, nakoľko zabezpečuje väčší rozsah ústavných práv a slobôd, je aj Dohovor o právach dieťaťa.

Podľa ust. § 2a ods. 3 ADZ *„Nepriama diskriminácia je navonok neutrálny predpis, rozhodnutie, pokyn alebo prax, ktoré znevýhodňujú alebo by mohli znevýhodňovať osobu v porovnaní s inou osobou; nepriama diskriminácia nie je, ak takýto predpis, rozhodnutie, pokyn alebo prax sú objektívne odôvodnené sledovaním oprávneného záujmu a sú primerané a nevyhnutné na dosiahnutie takého záujmu.*“ Nepriamou diskrimináciu sa rozumie predpis, rozhodnutie, pokyn, pravidlo alebo prax, ktoré síce navonok pôsobia neutrálne, vzťahujú sa na všetkých, resp. na určitú skupinu, ktorá je vymedzená všeobecnými znakmi (napr. aj vekom), ale v dôsledku ktorého dochádza k znevýhodneniu osoby v porovnaní s inou osobou. Toto rozdielne zaobchádzanie znevýhodňuje určitú skupinu osôb, priamo vymedzenú na základe uvedených diskriminačných dôvodov, pričom nie je odôvodnené sledovaním oprávneného cieľa alebo nie je primerané a nevyhnutné na dosiahnutie tohto cieľa. O nepriamu diskrimináciu pôjde v takých prípadoch, ak uvedené kritériá nemožno vecne ospravedlniť s prihliadnutím na konkrétnu situáciu. Zákaz nepriamej diskriminácie si kladie za cieľ zamedzovať tomu, aby navonok rovnaké zaobchádzanie malo nepriaznivý dopad na určité osoby alebo skupiny, *in concreto* na deti.

V záujme právnej istoty antidiskriminačný zákon presne špecifikuje oblasti, na ktoré sa vzťahuje povinnosť každého dodržiavať zásadu rovnakého zaobchádzania. V zmysle ust. § 3 ods. 1 ADZ *„Každý je povinný dodržiavať zásadu rovnakého zaobchádzania v oblasti pracovnoprávných a obdobných právnych vzťahov, sociálneho zabezpečenia, zdravotnej starostlivosti, poskytovania tovarov a služieb a vo vzdelávaní.*“ Stredisko konštatuje, že reštauračné služby spadajú do oblasti poskytovania tovarov a služieb, ktoré sú verejnosti poskytované právnickými osobami a fyzickými osobami – podnikateľmi. Zákaz diskriminácie sa vzťahuje na všetky osoby poskytujúce tovar a služby, ktoré sú prístupné verejnosti a ponúkajú sa mimo oblasti súkromného a rodinného života.

Posudzované konanie je potrebné posúdiť aj z hľadiska existencie rozdielneho zaobchádzania s prípadnou obeťou diskriminácie v porovnaní s inou osobou alebo osobami, ktoré sa nachádzajú v rovnakej alebo v porovnateľnej situácii (tzv. komparátor), pričom prípadnej obeti diskriminácie musela vzniknúť určitá nevýhoda týmto rozdielnym zaobchádzaním. V danej veci, v prípade detí a dospelých ako tzv. komparátorov, ide vo všeobecnej rovine o navzájom rovnocenné osoby,

² V zmysle ustanovenia čl. 1 Dohovoru o právach dieťaťa sa za dieťa považuje každá ľudská bytosť mladšia ako 18 rokov, ak nie je dospelosť dosiahnutá skôr.

³ Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí SR o uskutočnení notifikácie sukcesie SR do mnohostranných zmluvných dokumentov, ktorých depozitárom je generálny tajomník OSN.

ktoré majú záujem prijímať služby, ktoré reštaurácie poskytujú. Pri zákaze vstupu deťom do reštaurácie, by boli bezdôvodne zvýhodnení dospelí spotrebiteľia pred spotrebiteľmi deťmi, resp. bezdôvodne znevýhodnené deti ako spotrebiteľia pred spotrebiteľmi dospelými. Nerovnakosť v zaobchádzaní sa prejavuje aj v tom, že pre jednu z porovnávaných skupín osôb predstavuje horšie zaobchádzanie.

Na tomto mieste si dovoľujeme poukázať na rozsudok Najvyššieho správneho súdu Českej republiky sp. zn. 4 As 1/2014 zo dňa 30.10.2014. Najvyšší správny súd Českej republiky zrušil rozsudok Mestského súdu v Prahe, ktorým bolo zrušené rozhodnutie Českej obchodnej inšpekcie o uložení pokuty vo výške 10.000 Kč prevádzkovateľovi reštaurácie v Mladej Boleslavy za správny delikt, ktorého sa dopustil tým, že na dvere reštaurácie umiestnil nápis *„Táto reštaurácia nie je vhodná pre deti do 6 rokov v sprievode rodičov z dôvodu rušenia ostatných a hotelových hostí. Vstup len pre dospelých a deti od 6 rokov v sprievode rodičov.“* Súd v danej veci dospel k záveru, že všeobecný zákaz vstupu detí do reštaurácie, ktorý nie je založený na objektívnych a rozumných dôvodoch a odôvodnený legitímnym cieľom, predstavuje diskrimináciu v zmysle ust. § 6 zákona o ochrane spotrebiteľa. Podľa súdu za ospravedliteľný dôvod pre zákaz vstupu detí do reštaurácie nemožno považovať prevádzkovateľom reštaurácie len vo všeobecnej rovine deklarované zameranie sa na určitý druh klientely. Aj pokiaľ by bolo možné považovať za legitímny záujem na zabezpečení zodpovedajúcej úrovne čerpania služieb obchodnou klientelou, na ktorú sa prevádzkovateľ reštaurácie zameriava a ktorá môže byť deťmi rušená, potom na dosiahnutie tohto cieľa sa nejaví ako primerané použitie prostriedkov spočívajúcich vo všeobecnom zákaze vstupu všetkých detí do reštaurácie, prípadne rodičov sprevádzajúcich deti do 6 rokov, ktorým nebol vstup umožnený ani v sprievode rodičov. V tejto súvislosti sa ponúkajú miernejšie prostriedky vedúce k tomu istému cieľu, napríklad vykázanie, prípadne obmedzenie vstupu konkrétnych detí, ktoré nad mieru primeranú pomerom rušia ostatných hostí reštaurácie, prípadne ohľadom ktorých možno mať vzhľadom k ich správaniu pri vstupe do reštaurácie v tomto smere dôvodné obavy. Dôvody, na základe ktorých možno primeraným a nevyhnutným spôsobom obmedziť vstup detí do reštaurácie, môžu byť napríklad stavebné riešenie, ktoré neumožňuje zabezpečenie zodpovedajúcej úrovne bezpečnosti, resp. bráni voľnému pohybu po reštaurácii s kočíkom, alebo povaha tu poskytovaných služieb (napríklad reštaurácie, v ktorých je distribuovaný výhradne sortiment, ktorého predaj je deťom zakázaný).

V nadväznosti na rozsudok Najvyššieho správneho súdu Českej republiky obdobný prístup k všeobecnému zákazu vstupu detí do reštaurácie zaujal aj český verejný ochranca práv vo svojej správe o šetrení vo veci vylúčenia prístupu detí mladších ako 12 rokov do prevádzok spoločnosti Makro, s.r.o.⁴ V rámci právneho posúdenia verejný ochranca práv dospel k záveru, že *„znemožnenie prístupu do predajní tejto spoločnosti rodičom - podnikateľom s deťmi do 12 rokov možno označiť za nepriamu diskrimináciu v prístupe k podnikaniu na základe rodičovstva. Diskriminácia z dôvodu rodičovstva sa podľa ustanovení antidiskriminačného zákona považuje za diskrimináciu z dôvodu pohlavia. Plošný zákaz vstupu nie je možné ospravedlniť bezpečnosťou detí, hoci ide o cieľ vo svojej podstate legitímny. K jeho dosiahnutiu totiž môžu byť použité iné prostriedky, ktoré rešpektujú zásadu*

⁴ Sp. zn. 133/2011/DIS/AHŘ zo dňa 09.08.2011, dostupná na www.ochrance.cz

rovnakého zaobchádzania. Úplný zákaz celej kategórii detí s rodičmi nie je pre zaistenie bezpečnosti detí nachádzajúcich sa v predajni vôbec nevyhnutný; rovnaký výsledok možno totiž dosiahnuť aj inak. Ponúka sa teda otázka, či nemôže mať zákaz vstupu deťom do 12 rokov iný motív, ako zaistenie ich bezpečnosti. V danom kontexte sa stáva plne zreteľným všeobecný cieľ antidiskriminačnej legislatívy: zabrániť plošnému uplatneniu či vplyvu diskriminačného kritéria. Ak je totiž možné dosiahnuť bezpečnosť dieťaťa aj inými prostriedkami ako jeho nevpustením (resp. nevpustením jeho rodičov) do predajne, existuje dôkaz, že bezpečnosť dieťaťa možno zabezpečiť aj inak ako striktným zákazom jeho prítomnosti v priestoroch prevádzky. Na individuálne prípady by sa teda dalo nazerať jednotlivo, nie na základe domnienky, že prítomnosť akéhokoľvek dieťaťa do 12 rokov veku prináša neúmerne riziko jeho ohrozenia.“

Stredisko zdôrazňuje, že pokiaľ by poskytovatelia reštauračných služieb zakázali vstup deťom do istého veku, fakticky by tým rovnako obmedzili aj vstup rodičom, ktorí sprevádzajú svoje deti. Takýto postup by bolo možné vyhodnotiť ako diskrimináciu z dôvodu pohlavia, keďže v zmysle ust. § 2a ods. 11 písm. a ADZ „za diskrimináciu z dôvodu pohlavia sa považuje aj diskriminácia z dôvodu tehotenstva alebo materstva, ako aj diskriminácia z dôvodu pohlavnej alebo rodovej identifikácie“. Antidiskriminačný zákon je nutné aplikovať aj na rozdielne zaobchádzanie medzi rodičmi, ktorí majú záujem využiť reštauračné služby s dieťaťom a ostatnými zákazníkmi.

Všeobecný zákaz vstupu deťom do reštaurácie je v rozpore aj s požiadavkami práva Európskej únie, ktorej právna úprava v oblasti boja proti diskriminácii z dôvodu veku vychádza z čl. 10 a čl. 19 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.⁵ Tiež v zmysle čl. 21 Charty základných práv Európskej únie „sa zakazuje akákoľvek diskriminácia najmä z dôvodu pohlavia, rasy, farby pleti, etnického alebo sociálneho pôvodu, genetických vlastností, jazyka, náboženstva alebo viery, politického alebo iného zmýšľania, príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, narodenia, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie.“

Rovnako sekundárne právo Európskej únie reflektuje danú problematiku. V tejto súvislosti je potrebné poukázať najmä na Smernicu Rady 2004/113/ES z 13. decembra 2004 o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám a k ich poskytovaniu.⁶

⁵ Pri vymedzovaní a uskutočňovaní svojich politík a činností sa Únia zameriava na boj proti diskriminácii z dôvodu pohlavia, rasy alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie (článok 10). Rada môže, bez toho, aby boli dotknuté ostatné ustanovenia zmlúv a v rámci právomocí, ktorými je poverená Únia, po udelení súhlasu Európskeho parlamentu, jednomyseľne v súlade s mimoriadnym legislatívnym postupom prijať opatrenia na boj proti diskriminácii založenej na pohlaví, rasovom alebo etnickom pôvode, náboženskom vyznaní alebo viere, postihnutí, veku alebo sexuálnej orientácii (článok 19).

⁶ V rozsahu právomocí, ktoré boli zverené Spoločenstvu, sa táto smernica vzťahuje na všetky osoby, ktoré poskytujú tovar a služby, ku ktorým má verejnosť prístup bez ohľadu na dotknutú osobu, pokiaľ ide o verejný a súkromný sektor vrátane orgánov verejnej moci, a ktoré sa poskytujú mimo oblasti súkromného a rodinného života a na transakcie vykonávané v tejto súvislosti (článok 3).

Záver

Podľa právneho názoru Slovenského národného strediska pre ľudské práva všeobecný zákaz vstupu detí do reštaurácie, ktorý nie je založený na objektívnych a rozumných dôvodoch a odôvodnený legitímnym cieľom, predstavuje diskrimináciu v zmysle ust. § 4 ods. 3 zákona o ochrane spotrebiteľa. V zmysle antidiskriminačnej legislatívy všeobecný zákaz vstupu detí do reštaurácie považuje Stredisko za porušenie zásady rovnakého zaobchádzania v oblasti poskytovania tovarov a služieb, a to formou priamej diskriminácie detí z dôvodu veku a zároveň formou nepriamej diskriminácie rodičov z dôvodu pohlavia.